

Bilag 4.

Skrivelse fra de Kællerste Landsøvgæanstalter af 30te November 1897.

I 1879 indledede daværende Kultusminister Fjischer direkte Forhandling med det danske Hedeselskab om en Ordning, hvorved arbejdsføre aandsøvgæ Mænd kunde træde i Selskabets Tjeneste for derigennem at opnaa Bestæftigelse ved Hedens Opdyrkning. Den i 1876 nedsatte ministerielle Kommission havde fremsat Forslag herom og havde i sin Betænkning udtalt, at der var al Grund til „at vente, at man til et saadant Forsøg kunde finde den virksomste og ønsteligste Smødefkommen fra Hedeselskabets Side“. Paa Finansloven for 1879—80 var der da for første Gang stillet til Ministerens Raadighed et Beløb af 1,000 Kr. til Forsøg med aandsøvgæes Anbringelse i praktisk Virksomhed.

Hedeselskabet forlangte imidlertid en saa høj Godtgørelse, „over 500 Kr. aarlig“, for hver aandsøvgæ, at Ministeren med Rette sluttede Forhandlingerne. Han henvendte sig derefter til nu afdøde Professor Johan Kæller for gennem denne at søge iværksat en billigere og dog forsvarlig Anbringelsesmaade. Dette blev Begyndelsen til den danske kontrollerede Familiepleje for voksne arbejdsføre aandsøvgæ, hvoraf den enkelte som Regel kun oppebar en aarlig Statsunderstøttelse af ca. 100 Kr.

Men som en naturlig Følge af, at den tilsynshavende Johan Kæller havde sit Domicil i Kjøbenhavn, blev det ikke den jydsk Hede, hvor Tanken om aandsøvgæes Arbejde i Hedesagen først realiseredes; det blev derimod paa et lille Stykke Hede, der ejendommelig nok i henved 100 Aar havde holdt sig uden for Kultur, til Trods for en Afstand af kun lidt over en Mil fra Kjøbenhavn. Ved Oberstløjtnant Dalgas Bistand og efter hans Anvisning blev Gammelmosens Lyngbevoksede Gaardbunds-Areal i 1889 af Staten stillet til Raadighed for den Kællerste Anstalts Lillemosegaards Befolkning.

Dette Areal, knapt 15 Tdr. Land stort, er af denne nu kulegravet, beplantet eller opdyrket og det har herigennem bekræftet sig, at Jordarbejdet, derunder ogsaa Gravning og Plantning i Hedejord, er en fortræffelig Bestæftigelse for Pluraliteten af de arbejdsføre aandsøvgæ Mænd.

Det kunde herefter ligge nær at spørge, hvorfor Direktionen i sit Valg af det fremtidige Anstalts-Terrain, ikke i højere Grad, end det er, har søgt at drage Heden ind under Anstaltsvirksomheden. Det i Skrivelse af 9de Oktober til det høje Ministerium indstillede Bregninge Terrain har vel Arealer, som ifølge deres Bestaaffenhed kun egne sig til Spadekultur og Beplantning, men større Hedearealer findes ikke her.

Grunden er den, at Direktionen nærer den Overbevisning, at det ikke er den i Anstalten indlagte, men den af samme udfrevne arbejdsføre aandsøvgæ, hvis Arbejdsøve i større Omfang kan udnyttes i Hedesagens Tjeneste. Derfor har Direktionen heller ikke ment at kunne lætte de øvrige Krav, som den samlede Anstalts-Virksomhed stiller til det fremtidige Areal, i Stygge for Hensynet til den billigste Jord. Først den kontrollerede Familiepleje, der for Tiden kun i enkelte Tilfælde er realiseret i Sylland, herover med de Kællerste Anstalter vil Hedens Befolkning sikkert efterhaanden kunne yde en Række brugbare Plejesteder for de voksne, arbejdsføre, mandlige aandsøvgæ, der ved nogle Aars Oplærelse i Anstaltens Arbejdsafdeling, har faaet fornøden Færdighed i Jordarbejde, og hvis Tilstand derefter tillader dem at leve frit iblandt den almindelige Befolkning. 200 Kr. er Maximum for den aarlige Godtgørelse, der ydes for de saaledes